

Г.С. Морозова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

В. Я. Адамян, здоб. PhD (ДБТУ, Харків)

ВЕКТОРИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ПАРАДИГМИ СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

Загострення соціально-економічних і політичних питань, поряд з критичною екологічною ситуацією в світі, вимагають зміни вектора розвитку сучасного суспільства. Одним з основних протиріч є зіткнення між економічним зростанням і обмеженням природокористуванням. Вирішенням даного завдання є негайний перехід до збалансованого сталого розвитку, що поєднає рівномірний розвиток економічного, екологічного та соціального аспектів розвитку суспільства.

Забезпечення сталого розвитку людства визнається сьогодні однією з найбільш значущих проблем, що стоїть перед світовою спільнотою. Проблематика забезпечення сталого розвитку вже багато років знаходиться в центрі пильної уваги науковців і практиків, проте внаслідок її складності, багатоаспектності, важливості та ступеня впливу на розвиток суспільства багато її питань залишаються відкритими та потребують подальших досліджень.

Перше визначення поняття «сталий розвиток» було запропоновано Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку ООН (комісія Брундтланд): «Сталий розвиток – це такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу спроможність майбутніх поколінь задовольнити свої особисті потреби».

Концепція сталого розвитку передбачає виділення трьох векторів: економічного, соціального та екологічного, що відображають їх особливу значимість, наявність між ними взаємозв'язку і взаємозалежності, при цьому ігнорування хоча б однієї з них може підірвати загальну стійкість системи. Економічний підхід в концепції сталого розвитку ґрунтується, на постулатах неокласичної теорії, зокрема, на припущенні Дж. Хікса, згідно з яким можливості суспільства з виробництва доходу обмежені умовою збереження сукупного капіталу, необхідного для виробництва цього доходу. Зазначене означає необхідність раціонального використання обмежених ресурсів, що є в розпорядженні суспільства, і застосування природозберігаючих способів виробництва і технологій. Однак умова збереження сукупного капіталу не означає незмінність його структури, оскільки має місце факт взаємозамінності видів капіталу.

Соціальна компонента сталого розвитку має в своєму фокусі, неекономічні інтереси індивіда. Вона охоплює весь спектр прав людини, як індивідуальних, так і колективних, включаючи питання корпоративного управління, а також більш широке коло проблем підтримки стабільності соціальних і культурних систем, примноження гуманітарних цінностей сучасного суспільства. Згідно базової ідеї сталого розвитку, соціальна стійкість виходить із принципу «міжпоколінської справедливості» визнання того, що майбутні покоління повинні мати, як мінімум, рівний з нинішнім поколінням доступ до соціальних ресурсів. Крім того, вважається, що всередині нинішнього покоління також повинен бути забезпечений рівний доступ до соціальних ресурсів. Тому важливим аспектом соціальної стабільності є справедливий розподіл благ.

Екологічна складова спочатку виступала основоположною ідеєю концепції сталого розвитку (це цілком справедливо, оскільки природний капітал був і, в доступному для огляду майбутньому буде базисом розвитку цивілізації). Вона покликана забезпечувати цілісність фізичних і біологічних природних систем в процесі їх взаємодії з економічними і соціальними системами. Поняття природних систем в даному випадку має широке трактування і, крім природних комплексів, також включає штучно створену, антропогенне середовище. При цьому основна увага в процесі вивчення таких широких природних систем приділяється не їх можливості зберігатися в деякому «ідеальному» статичному стані, а здібностям цих систем до саморозвитку та адаптації, як реакції на дестабілізуючі дії з боку інших систем. Слід, однак, враховувати, що на відміну від економічних і соціальних систем, екологічні мають більш жорсткі обмеження по навантаженню і, часто, меншу стійкість. Так, надмірна експлуатація природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і скорочення біологічного різноманіття ведуть до непереможної втрати здатності екологічних систем до самовідновлення, тобто до їх руйнування або небажаної трансформації.

Отже, концепція сталого розвитку ґрунтується на основних векторах: 1) забезпечення збалансованості економіки та екології, тобто досягнення такої ступеню розвитку, коли люди у виробничо-економічній діяльності перестають руйнувати навколишнє середовище; 2) забезпечення збалансованості економічної та соціальної сфер, взятих в людському вимірі, тобто максимальне використання в інтересах населення тих ресурсів, що дають економічний розвиток; 3) рішення задач, пов'язаних з розвитком, не тільки в інтересах нині живучих, але і майбутніх поколінь, що мають рівні права на ресурси.